

دکتر رقیه فاضل در نشست بررسی نسبت «زن و نظام سلطه»:

«سرمایه‌داری» فرصت فکر کردن را از زنان می‌گیرد

۲

نمایشگاه آثار هنری

استاد «انتظاری هروی» افتتاح شد

«کیمیای مهر» در حرم رضوی

نمایشگاه «کیمیای مهر» مشتمل بر آثار هنری استاد یوسف انتظاری هروی از روز گذشته در نگارخانه موزه آستان قدس رضوی در صحن کوثر حرم مطهر رضوی افتتاح شد. این نمایشگاه شامل ۳۱ اثر هنری است که در خلق آن‌ها از تکنیک‌های مختلف هنری از جمله گلدوزی روی پارچه، قلاب‌دوزی، نقطه‌پردازی، تذهیب، حکاکی به وسیله تیغ جراحی روی مقوا، نقوش اسلیمی و... بهره گرفته شده و با استفاده از ابزاری از جمله قلم رابید، گواش و ماژیک رنگی به اجرا درآمده است. قدیمی‌ترین اثر ارائه شده در این نمایشگاه، اثری با عنوان «شمایل» است که در سال ۱۳۴۸ خلق شده و جدیدترین اثر این نمایشگاه نیز طی یک ماه گذشته به اجرا درآمده است.

گفتنی است استاد انتظاری ...

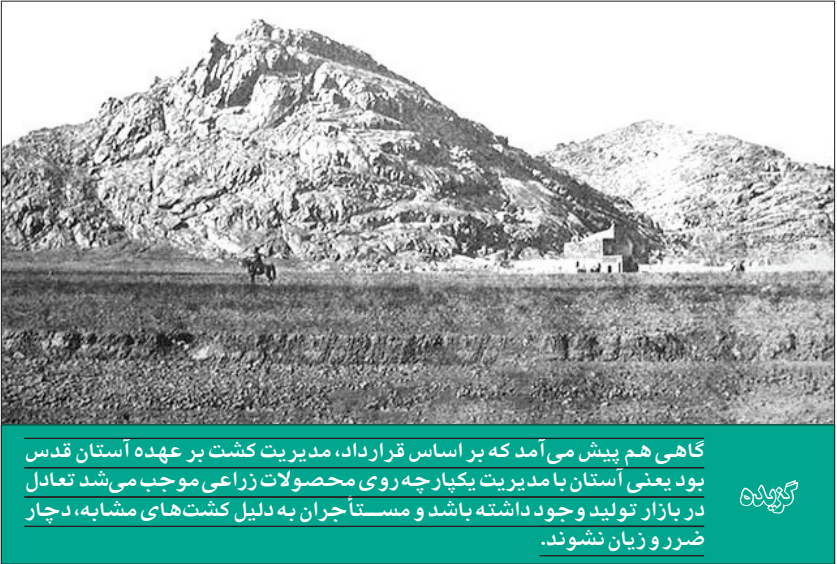
ایمان چینی - عکس رضوی

سندی که نحوه تعامل با مستأجران املاک زراعی آستان قدس رضوی را نشان می‌دهد

حمایت‌های ۳۹۰ سال پیش از کشاورزی مشهد

دیگر سخن، در آن زمان رسم بر این بود که آستان برای حمایت از کشاورزان، زمین و بذر به کشاورز می‌داد و در کنار آن، حمایت‌های مالی متعددی از وی می‌کرد تا وی بتواند با خیالی آسوده، کار کشت و زرع را به انجام برساند. در اینجا ذکر چند نکته بی‌فایده نیست؛ مزرعه ال‌ندشت و زرگران، جایی در جنوب مشهد قدیم قرار داشت؛ امروزه فقط نام باغ ال‌ندشت در حاشیه خیابان کوهسنگی باقی مانده است و اثری از نام زرگران وجود ندارد. در گذشته این دو مزرعه بسیار بزرگ با قنات‌های متعدد آبیاری می‌شد و یکی از خونین‌ترین جنگ‌های مردم مشهد با یاغیانی که قصد غارت شهر را داشتند، در دوران پس از سقوط صفویه در همین جا اتفاق افتاد که در آن ۴هزار نفر کشته شدند، اما شهر به دست دشمن نیفتاد. باغ شاهی که در سند از آن نام برده شده است، در سال ۹۵۰قمری و جایی بیرون از

که امروزه جز نام، نشانی از آن‌ها باقی نیست. عنوان این سند که به شماره ۳۲۱۸۷/۲ در مرکز اسناد آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود، «تشخیص مهمات و معاملات سرکار فیض آثار، فی (در) سنه بیچی‌ئیل (سال میمون)» و موضوع آن تأمین بذر مورد نیاز کشاورزانی است که روی این زمین‌ها کار می‌کنند. زمین‌های زراعی و باغات مورد اشاره در سند شامل «باغ شاهی» و «باغچه عنبر» در حاشیه شهر و مزرعه «ال‌ندشت زرگران» واقع در بیرون مشهد می‌شود. در بخش مربوط به مزرعه «ال‌ندشت زرگران» آمده است: «مبلغ پنج هزار و چهل دینار رایج خراسان، جهت قیمت تخم خربزه مستدرک (مصرف شده) ... مزرعه زرگران به موجب قبض آکاران (کشاورزان) مزرعه مذکوره از بابت متصدی دکاکین سرکار فیض آثار به اسم حاجی حسنعلی مستأجر دکاکین برات

گاهی هم پیش می‌آمد که بر اساس قرارداد، مدیریت کشت بر عهده آستان قدس بود یعنی آستان با مدیریت یکپارچه روی محصولات زراعی موجب می‌شد تعادل در بازار تولید وجود داشته باشد و مستأجران به دلیل کشت‌های مشابه، دچار ضرر و زیان نشوند.

دروازه سراب در غرب مشهد، به دست شاه‌قلی‌خان استاجلو ساخته شد و نام وی بر آن باغ ماند. باغ عنبر نیز یکی از مشهورترین باغ‌های مشهد قدیم است که هنوز کوچه‌ای در بالاخیابان را با اسم آن می‌شناسند. برخی معتقدند قدمت این باغ به دوره تیموری می‌رسد و در زمان ایجاد مسجد گوهرشاد ساخته شده است. از این باغ نیز جز یک اسم، نشانی باقی نمانده است.

نویسند». یعنی مسئول ذی‌ربط، پرداخت وجه مربوط به تخم خربزه کاشته شده در مزرعه را به یکی از مستأجران مغازه‌های موقوفه در بازار مشهد به نام حاجی حسنعلی ارجاع داده است.

در مورد دو مکان دیگر، یعنی باغ شاهی و باغچه عنبر نیز آمده: «۲۰۰ مَن (هر من: ۳ کیلوگرم) غله به جهت بذر بیچی‌ئیل باغ شاهی و باغچه عنبر به موجب قبض سالار قاسم ... برات نویسند». به

محمدحسین نیکبخت|

تنظیم روابط اقتصادی در حوزه کشاورزی بر دو رکن عرف و شرع قرار داشت؛ معمولاً مالکان بر پایه قراردادهای عرفی و شرعی، زمین را به افراد خبره اجاره می‌دادند. در این بین، عقده‌های مزارعه و مساقات، یکی از مشهورترین عقود اسلامی بود که برای به جریان انداختن سرمایه‌های منقول و غیرمنقول در این حوزه به کار گرفته می‌شد. رویکرد آستان قدس رضوی در اجاره بیشتر اراضی‌ای که در قالب موقوفه، متولی‌گری آن را برعهده داشت، استفاده از همین عقود اسلامی بود و این رویکرد، نقش مهمی در روابط میان آستان قدس و مستأجران املاک موقوفه ایفا می‌کرد. نکته جالب توجه این است که مطابق برخی اسناد قدیمی، آستان قدس در سال‌هایی که به هر دلیلی دست مستأجران خالی بود، در راستای تقویت تولیدات کشاورزی، آن‌ها را تحت حمایت‌های ویژه خود قرار می‌داد؛ مثلاً بذر مورد نیاز آن‌ها را به صورت مستقیم یا با پرداخت وجه تأمین می‌کرد که بتوانند کشت را شروع کنند. گاهی هم پیش می‌آمد که بر اساس قرارداد، مدیریت کشت بر عهده آستان قدس بود یعنی آستان با مدیریت یکپارچه روی محصولات زراعی موجب می‌شد تعادل در بازار تولید وجود داشته باشد و مستأجران به دلیل کشت‌های مشابه، دچار ضرر و زیان نشوند. پیرو موضوعی که به آن اشاره شد، بد نیست بدانید بررسی اسناد آستان قدس رضوی نشان می‌دهد در دوره صفویه، بسیاری از مستأجران و زارعانی که روی زمین‌های وقفی کار می‌کردند، در بهار هر سال، بذر مورد نیاز و تعیین شده را از مسئول مربوط می‌گرفتند و بابت آن برات یا رسید می‌دادند. برای اینکه اطلاعات دقیق‌تری در این باره داشته باشیم، سندی مربوط به رمضان سال ۱۰۴۱قمری / فروردین ۱۰۱۱ خورشیدی را مرور می‌کنیم، سندی مربوط به اوایل دوران حکومت شاه عباس دوم صفوی؛ عصری که در آن ایوان شمالی صحن عتیق نیز ساخته شد.

■ جزئیات یک سند مهم از دوره صفویه

سند مورد اشاره، از دو منظر حائز اهمیت است؛ نخست اینکه گزارشی مختصر اما مفید درباره روابط میان مسئولان وقت آستان با مستأجران املاک موقوفه ارائه می‌کند و دوم از مکان‌هایی اسم می‌برد

مقدمه

وزمینه

انتظار فرج

۲

پای صحبت تیسور مدارس امام رضا(ع) که دو عنوان آسیایی دارد

آرزوهای با حجاب

۴

حجت الاسلام محمد حاج ابوالقاسم دولایی:

مهم‌ترین چالش حوزه‌های علمیه کاربردی کردن معارف دین است

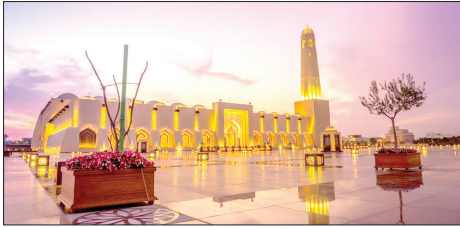
۳

در جست‌وجوی راهکار دینی برای حل مشکلات زیست‌محیطی

۲

جهان اسلام

باشکوه‌ترین جاذبه‌های گردشگری

تفاوت عمده جام قطر با جام‌های جهانی دوره‌های گذشته این است که طرفداران فوتبال و گردشگران خارجی علاوه بر لذت بردن از تماشای مسابقات با فراهم بودن شرایطی برای بازدید از مساجد بسیار زیبا و آشنایی با دین اسلام لذتی دوچندان از حضور خود در این کشور می‌برند. به گزارش «شبستان» برخی از مساجدی که طی این روزها مورد توجه گردشگران قرار گرفته عبارت‌اند از: **مسجد آبی:** مسجد آبی واقع در روستای فرهنگی کاتارا نام خود را از نمای آن که پر از کاشی‌های فیروزه‌ای و بنفش است بدست آورده است. مناره، گنبد و محراب این مسجد الهام گرفته از چندین مسجد معروف در شهرها و پایتخت‌های مختلف جهان اسلام است. **مسجد طلایی:** مسجد طلایی نیز یکی دیگر از مسجدهای دیدنی با معماری چشمگیر در روستای فرهنگی کاتاراست. این مسجد با تراشه‌های بسیار کوچک طلایی تزئین شده و این ابتکار منحصر به فرد زیبایی دوچندان به مسجد بخشیده است. بسیاری از گردشگرانی که علاقه‌مند به معماری هستند پس از تماشای بازی فوتبال با راهنمایی‌های تور به سمت مسجد طلایی می‌روند. **مسجد شهر آموزش:** این مسجد که دارای معماری مدرن و خیره‌کننده است، روی پنج ستون بزرگ قرار دارد که نشان‌دهنده پنج ستون اسلام هستند و روی هر کدام از آن‌ها یک آیه از قرآن کریم خوشنویسی شده است. دو مناره مسجد شهر آموزش به سمت شهر مکه متمایل شده‌اند و آیاتی از قرآن کریم نیز روی آن‌ها نقش بسته است.

نیمکت زندگی

فراتر از بودن

منبرمجازی

خط قرمزهای الهی

حجت‌الاسلام بهشتی| منتظران در دوره ظهور

چه وظایفی دارند؟ پاسخ به این پرسش را امامان ما بیشتر در قالب دعاها به ما یاد دادند. مضامینی که در دعای ندبه است، دعای سمات است، دعای افتتاح است، دعای فرج است. این‌ها باید بیاید در سبک زندگی ما... این دعا آرزوهای امام زمان(عج) است... توقعات حضرت مهدی(عج) است... وقتی در شرایط استجابت دعا قرار می‌گیریم، در فکریم که از خدا چه بخواهیم. خود همین یک هنر است. برای خودمان، برای مسلمانان، برای جامعه انسانی چه بخواهیم؟ این را امام به ما تعلیم داده است... افقی را حضرت ترسیم کرده‌اند. در این دعا هست: «اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ» خب دعاها دو جور است؛ یا دعاها فردی است برای خود یا جمعی است... معنای دعای جمعی این است که ما همه همدیگر را دوست داریم. با هم هستیم. به فکر هم هستیم، دغدغه همدیگر را داریم. دلواپس هم هستیم. در دعای «اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا» امام زمان(عج) از رزق معنوی شروع کرده است. خدایا روزی‌ام کن فرمانبر تو باشیم. این جهان فرمانروایی دارد. خوشبختی ما، کمال ما، در پرتو فرمانبری است... یک انسان حکیم وقتی خواسته‌هایی را مطرح می‌کند خودش در ذهنش اولویت‌بندی می‌کند. کدام را اول، کدام را آخر. در صدر خواسته‌های امام زمان(عج) طاعت خدا و فرمانبری خداست... در این حوزه هر چه کار کنیم برکت است... قسمت دوم دعا: «وَبُعْدُ الْمُعْصِيَةِ»... معصیت چیست؟ یک سنگی پیش روی ماست. در جاده کمال که حرکت می‌کنیم گاهی با موانعی روبه‌رو می‌شویم. یعنی گناهان... گناه یعنی نافرمانی خدا... خدایا روزی‌ام کن دوری از گناه را. هر نوع گناهی، گناه مالی، گناه مربوط به چشم، به گوش، به دامن، به زبان. دیگر از خدا چه می‌خواهی؟ «وَصِدْقَ النَّبِيِّ». خدایا روزی‌ام کن انگیزه من در کارهایم درست شود... نیت‌های ما اگر صادقانه باشد، خدمات ما، کارهای ما می‌ماند. از خدا باید کمک بخواهیم. برای ماندگاری کمکی که می‌کنیم، خدمتی که می‌کنیم، آشتی‌ای که می‌دهیم، عبادتی که می‌کنیم، کسب و کاری که انجام می‌دهیم... «وَعِزَّاتِ الْخُرْمَةِ» ... حضرت آیت‌الله جوادی آملی این دعا را هم شرح کرده‌اند. ایشان در این شرح می‌فرمایند: اگر بخواهیم از گناه فاصله بگیریم، باید گناهان را بشناسیم. حرام‌ها را بشناسیم. «عِزَّاتِ الْخُرْمَةِ» یعنی شناخت حرام‌ها. در همه حرام‌ها یک رازی هست. رازش هم این است که به مصلحت انسان نیست. در مسیر تباهی انسان است. وقتی خداوند فرموده دروغ نگو، غیبت نکن، به مال مردم نزدیک نشو، این‌ها حرام است. حرام‌ها که همان موانع راه و خط قرمزها هستند، شناختشان خیلی مهم است.

پی‌نوشت

امیرالمؤمنین(ع): مردم در خواب‌اند، همین که مُردند بیدار می‌شوند!